

Мариніч Ю.О.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ВИТИНАНКИ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТУДЕНТАМИ ВИЩИХ ХУДОЖНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У сучасному світі набуває важливості не тільки проблема збереження національних особливостей кожного народу, але і їх розвиток. Особливе місце у традиційному спадку українського народу посідає витинанка, яка має широкі тенденції розвитку і використання у сучасному мистецтві. Вивчення цієї техніки у вищих навчальних закладах дає змогу внести щось нове у традиції за допомогою постановки завдання та роботи над авторським твором. Для студента художніх вищих навчальних закладів проблема створення авторської композиції є вкрай важливою. Винайдення власного бачення й почуття дійсності є ключовими аспектами у визначенні авторства, що тісно пов'язані з творчістю.

Витинанка – художній твір народного декоративно-прикладного мистецтва у вигляді витятої з одно – або багатоколірних аркушів паперу (складених у декілька разів) орнаментальної чи сюжетної композиції; мереживно витяті ножицями (або спеціально загостреним ножем) художньо оброблені листи паперу, шматки повсті, сукна, шкіри [4, с. 56]. Авторська витинанка – це витинанка, що відрізняється оригінальним виконанням, внесенням нових засобів виразності, технік, методів, що винайшов майстер. Термін «витинанка», як відомо, вперше зафіксований в українській мистецтвознавчій літературі в 1913 році. Описуючи різноманітні види витинанок, зібрані в різних регіонах України, відомий український дослідник, професор М.Е. Станкевич у своїй фундаментальній праці «Українські витинанки» до основних ознак української витинанки відносить наступні: 1) ритм; 2) симетрія різних видів; 3) стилізація зображення; 4) декоративність; 5) переважання національних орнаментальних мотивів [3, с. 30–31]. На сьогоднішній день нам відома лише одна класифікація, в якій системно розглядаються всі існуючі в світі художні вирізки з паперу. Ця класифікація розроблена А.А. Петриченко, берегинею колекції художніх вирізок з паперу, зібраних її батьком А.М. Петриченко – видатним ученим-ливарником, доктором технічних наук, академіком Транспортної академії України, заслуженим діячем наук України. Ця колекція – одна з найбільших і включає понад 4 тисяч робіт з різних країн.

У класифікації автор розглядає всі вирізки з трьох точок зору:

- 1) за композицією: орнаментально-декоративні або народні, сюжетно-предметні (народні), силуетні;
- 2) за особливостями історичного шляху розвитку вирізання: народне мистецтво, творчість самодіяльних художників-аматорів, творчість професійних художників;

3. а) за ступенем порізаності поля: декоративні та орнаментально-стилізовані (порізаність поля більше 50%): народні, національно-етнічні, неонародні, псевдонародні, модерн;

3. б) силуетно-ілюстративні з різним ступенем реалістичності (порізаність поля менше 50 %): класичний силует, прорізний силует або різьблена графіка (той же розподіл, але з внутрішніми прорізами), тіньова вирізка або різьблений силует, кольоровий силует [2, с. 73].

Сьогодні витинанка широко використовується в оформленні книг, журналів, вітрин. Вона знайшла своїх прихильників не тільки серед українських витинанників, а й за кордоном. Композиції паперових прикрас використовуються і для сценографії. Особливо народні витинанки є вдячним джерелом для оформлення різноманітних вистав, концертів, також для створення сценічного одягу. Найважливішим у цій сфері діяльності є поєднання декорацій і самого костюму в єдине ціле. Тоді з легкістю розкривається образно-емоційний зміст будь-якої вистави. Крім цього, таку техніку і мотиви орнаменту використовують художники-дизайнери. Тому на багатьох плакатах і стендах візерунки витинанок виступають як вдало знайдені, високого художнього рівня заставки.

Авторська витинанка потребує сформованого креативного мислення студентів. Психолог К. Платонов характеризує творчість як «мислення в його найвищій формі, яке виходить за межі необхідного для розв'язання задачі вже відомими способами». Вчений Є. Єфімов вважає, що творчість поєднує різні види діяльності та складається з багатьох соціальних, економічних, психологічних чинників, охоплюючи широке коло моральних проблем та норм. В основі розуміння творчості лежить діалектичний метод пізнання та перетворення дійсності. На думку С. Сисоевої, творчі здібності особистості характеризуються як психологічні особливості людини, від яких залежить набування знань, умінь та навичок. Творчі здібності людини, її обдарованість, задатки, які властиві будь-якій людині, створюють лише передумови для виникнення і розвитку творчого процесу. Завдання особистості, колективу – розкрити і розвинути їх. Визначаючи творчість як вид людської діяльності, В. Андреев відзначає такі ознаки, що характеризують її як цілісний процес: наявність протиріччя проблемної ситуації або творчого завдання; соціальна та особиста значимість і прогресивність, яка робить внесок у розвиток суспільства та особистості; наявність об'єктивних передумов (соціальних, матеріальних) для творчості; наявність суб'єктивних передумов (знань, умінь, особливо позитивної мотивації, творчих здібностей особистості); новизна й оригінальність процесу і результату [1, с. 22–27].

Джерелом творчої активності студентів є, перш за все, інтерес до процесу та результату своєї праці. Зацікавленість студентів процесом своєї діяльності мають забезпечуватися наявністю пізнавальної мотивації, усвідомленням набуття знань, що веде до перебудови психологічних процесів сприймання, пам'яті, мислення, уяви. Як відомо, формуванню пізнавальних мотивів сприяють усі засоби удосконалення навчального процесу: оновлення змісту навчальних курсів, модернізація структури занять, налагодження міжпредметних зв'язків, удосконалення методів навчання, розширення форм

самостійної роботи студентів. Вважаємо, що розвиток пізнавальної мотивації на заняттях з образотворчого мистецтва, необхідно пов'язувати із засвоєнням високої методологічної культури мислення, усвідомленням громадського та особистого сенсу діяльності, утвердженням самоцінності кожної людини, прищепленням потягу до самостійного набуття знань, що, на нашу думку, забезпечить створення сприятливих умов для творчої самореалізації особистості.

Для авторської роботи потрібне креативне мислення, для формування якого застосовують різні методики. Наприклад поєднати витинанку з паперопластиком. Допомагає краще освоїти техніку використання прийому зображення предмета пустотами, оскільки пустоти відіграють у ній значиму роль. Також доцільно запропонувати завдання зробити нестандартну витинанку прийомом форматування, створюючи композицію на незвичних форматах. Викладач може запропонувати працювати з альтернативними матеріалами (квіти, листя, тканина, пластик). Творчим завданням є поєднання витинанки з іншими видами образотворчого мистецтва. Прикладом роботи з прийомом анаморфозу або інверсії є створення витинанки-світильника: студентам пропонують передати образ пустотами, крізь яке проходить світло й залишає відображення на стінах. Для початку роботи потрібно ознайомити студентів із даною технікою та різними видами її інтерпретації від традицій до сучасності, після чого продемонструвати твори різних авторів. Викладач має разом із студентами порівняти вигляд витинанки на площині та витинанки, що просвітлюється, визначити їх особливості та основні засоби виразності. Під час дискусії зі студентами можливе відкриття нових нестандартних засобів. Після цього студенти обов'язково мають провести збір цікавого матеріалу, визначитись з художньою ідеєю. Наступним етапом виконання роботи є ескізування. Під час створення ескізу студент виконує ряд композиційних пошуків, де по-різному втілює свої ідеї для того, щоб сповна визначитись із кінцевим результатом. Виконання не заперечує будь-яке новаторство, можна використовувати різні фактури: скло, фурнітуру, речі побуту, різні способи виконання, головне, щоб вони підсилювали виразність виробу. Творчий процес відбувається індивідуально, але під цілеспрямованим керівництвом педагога. Потрібно пам'ятати, що робота авторська й тому план роботи у кожного свій. Під час оцінювання викладач має звертати увагу на такі аспекти: виріб має бути на основі витинанки, грамотно відображати ідею, бути нестандартним і авторським, з виразним пластичним мотивом і стилістикою.

Вивчення традиційної техніки витинанки сьогодні є досить актуальним. Ця техніка сприяє розвитку креативного потенціалу студента. Під час створення авторської витинанки слід звернути увагу на творчий рівень студентів, застосувати методи їх мотивації до роботи, цікаво викладати теоретичний матеріал, ознайомлювати з творчими доробками відомих художників та застосовувати прийоми стимулювання художнього мислення.

Список використаних джерел:

1. Барко В. І. Креативність та її діагностика / В. І. Барко, В. Г. Панок, С. В. Лазаревський. – Львів : Растр-7, 2001. – С. 22–27.
2. Гуляєва Н. Ю. Витинанка: Практичні рекомендації для вчителів та витинанкарів-початківців / Гуляєва Наталія Юріївна. – Вінниця : ТВП «Книга-Вега», 2008. – 73 с.
3. Станкевич М. Українські витинанки / Станкевич Михайло Євстайхіївч. – Київ : Наукова думка, 1986. – 31 с.
4. Тлумачний словник найбільш вживаних термінів з образотворчого мистецтва / [авт – уклад. Щербенко С. К.]. – О : ОПОПП, 2010. – 56 с.

Примаченко О.С.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

КОМПОЗИЦІЯ ЯК ПРОВІДНА ДИСЦИПЛІНА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ХУДОЖНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У процесі естетичного виховання і художньої освіти студентів вищих художніх закладів найбільш сильний вплив на формування творчої особистості, його творче і громадянське становлення має композиція. Саме композиція є одним з основних засобів створення художнього твору, визначає загальну структуру картини, її сюжетну, естетичну та моральну спрямованість. На мою думку, виконання композицій у вищих навчальних закладах найкраще розвиває творче мислення студентів, адже рисунок за уявою є одним з найскладніших завдань. Композиція – це дисципліна яка поєднує в собі всі набуті знання з рисунка, живопису та декоративно-прикладного мистецтва [1].

Композиція завжди була базовим предметом для студентів художніх закладів. Важливість дисципліни у своїх працях підкреслюють В. Гудак [2], П. К. Маркович, Щербина В. Г., Устин В. Б.

Актуальність дослідження полягає в потребі подальшого навчально-методичного опрацювання дисципліни «Композиція» з метою її послідовного та стабільного теоретико-практичного оновлення. Теорія має органічно поєднуватися з практикою митців задля кращого освоєння дисципліни студентами. «Композиція» допомагають студентам завдяки практичному засвоєнню художніх виражальних засобів і станів композиційно-мистецької грамоти сформуванню власного творчого бачення довкілля [2].

Основною метою розвитку мистецької освіти студентів є формування внутрішнього світу і емоційної чуйності особистості. У зв'язку з цим заняття композицією за уявою в значній мірі сприяють розвитку образного мислення студентів, вміння фантазувати, складати композицію, дозволяють вчителю розв'язувати такі навчальні завдання:

- розвиток фантазії та уяви у студентів;
- здатність створювати виразні і емоційно насичені образотворчі образи;